

Подача нового фонетичного матеріалу може здійснюватися у тексті, насиченому обраним явищем, але алгоритм навчальних дій залишається приблизно однаковим:

- 1) сприйняття та ознайомлення (слухання і розуміння тексту без опори);
- 2) повторне слухання з друкованою опорою і маркування в тексті обраного явища з метою впізнання / ідентифікації / диференціації обраного явища;
- 3) слухання і хорова, а потім індивідуальна імітація (слів/речень з тексту або цілого міні тексту);
- 4) аналіз та усвідомлення обраного явища (обговорення помилок і причин, виведення або повторення правил);
- 5) ізольована репродукція (слухання та імітація і/або слухання і читання слів/речень);
- 6) комбінування під час виконання умовно(комунікативних вправ на підстановку, трансформацію, доповнення і т.д.

Діалогічні тексти засвоюються студентами в більшості випадків набагато важче, ніж монологічні, що підтверджують і дані опитувань [2, с. 112]. Діалогічна мова передбачає не тільки володіння формальними характеристиками мови, а й умінням правильно вживати її відповідно до комунікативної ситуації. Володіння діалогічними мовними актами дозволяє реалізувати будь-які форми спілкування, що допоможе уникнути ситуацій, в яких студенти здатні розуміти іншомовну мову і навіть вимовляти монологи на іноземній мові, але все-таки не володіють повноцінно цією мовою, оскільки не освоїли діалогічну мову.

Процес діалогічного спілкування - це не тільки процес передачі і прийому інформації, але і регулювання відносин між партнерами. Розвиток здатності до спілкування пов'язано з розвитком здатності використовувати мовні засоби в різних ситуаціях спілкування з метою встановлення різного роду взаємодії, а також здатності оцінити, проаналізувати ситуацію спілкування, суб'єктивно оцінити свій комунікативний потенціал і прийняти необхідне рішення [1, с. 44].

Сучасна теорія мовної діяльності розглядає діалог як форму соціально-мовного спілкування, як основу співпраці та взаєморозуміння між людьми в процесі спільної діяльності. Але відомо, що процес мовного спілкування не завжди характеризується повнотою розуміння і необхідним рівнем контактності. Взаєморозумінню можуть перешкоджати психологічні, соціальні і культурні бар'єри або культурний шок.

Література

1. Пасів Є.І. Формування вимовних навичок: навчальний посібник. - Вінниця: Інтерлінгва, 2012. – С. 31 - 44.
2. Щвейцер А.Д. Фонологічні розбіжності між американським і британським варіантами англійської мови. // *Іноземні мови в школі*. – 2018. – №5 112 - 221.
3. Gimson A. An Introduction to the Pronunciation of English. – Arnold, 2017. – P. 206 – 208.

Суханова Т.Є.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний
інститут»
м. Харків, Україна
e-mail: sukhanova72@ukr.net

РОЗВИТОК І ПОГЛИБЛЕННЯ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Методика викладання української мови як іноземної створювалася багато років і продовжує створюватися зараз. Безперечно, що розвиток цілісної системи мовної освіти буде ефективним тільки у випадку дбайливого збереження накопиченого науковцями та викладачами досвіду організації навчального процесу, але розробка освітніх матеріалів завжди потребує оновлення й вдосконалення. Оскільки мова й культура є невід'ємними складовими міжкультурної комунікації, вона повинна враховувати не тільки лінгвістичні труднощі спілкування, але й засвоєння особливостей національного характеру комунікантів, системи їхнього емоційного складу, національно-специфічних особливостей мислення.

Сучасні лінгвісти погоджуються, що навчатись комунікації нерідною мовою студентам набагато легше взаємодіючи. Мова спілкування ґрунтується на реальних життєвих ситуаціях, які потребують мовної взаємодії (наприклад: в університеті, в кафе, на ринку, на пошті, на вокзалі, в лікарні, в аптеці, в готелі, в транспорті, тощо) Таким чином, викладачі в аудиторії мають створювати таке середовище, у якому студенти будуть розв'язувати змістовні завдання, що потребують активної комунікації. Тобто, для досягнення мети або виконання завдання студентам потрібно буде співпрацювати у групах.

Слід зазначити, що основним комунікативним партнером студентів на першому етапі буде викладач іноземної мови, який є носієм мови та культури, що викладається. Тому студент одразу може повторювати й відтворювати стереотипи поведінки, імітувати культурну модель, вивчати вміння говорити, поводитися так, як це робитиме носій мови в різних мовленнєвих ситуаціях.

Доцільно також якомога ширше використовувати технічні засоби навчання, які забезпечують краще та швидше оволодіння українською мовою як іноземною. Досвід викладання міжкультурної комунікації іноземним студентам показує, що успіх застосування різноманітних методів навчання залежить від змісту лінгвістичних і соціокультурних знань, що пропонуються викладачами.

За традиційного підходу вивчення української мови як іноземної основним методом викладання було читання та опрацювання текстів іноземною мовою. Теми для повсякденного спілкування були представлені текстами, що стосувалися тематики повсякденного спілкування. Прочитавши такі тексти, не всі студенти були готовими адекватно поводитися в реальній мовленнєвій ситуації, яка вимагала практичних умінь, а не тільки знання лексики й граматики. Таким чином, з чотирьох мовних навичок (читання, говоріння, письмо й аудіювання) на практиці була реалізована найбільш пасивна форма – читання. Викладання іноземної мови на основі письмових текстів зводилося до розуміння, а не до створення власного мовного досвіду.

Сучасне прагнення тісного міжкультурного спілкування змінює методи викладання іноземних мов. Викладачі намагаються навчити іноземних студентів практичного використання наявного лінгвістичного матеріалу. Сьогодні викладання іноземної мови сприймається як засіб повсякденного спілкування з носіями іншої культури [4; 5; 6]. Максимальний розвиток комунікативних здібностей є основним завданням, що стоїть перед сучасними викладачами української мови як іноземної. Для їхнього вирішення необхідно освоїти нові методи навчання, спрямовані на розвиток всіх чотирьох видів володіння мовою, і створити принципово нові навчальні матеріали, з якими студентів можна навчити спілкуватися. Таким чином, оволодіння саме діалогічною мовою займає

важливе місце в навчальному процесі. Тому нові навчальні матеріали можуть будуватися не навколо тексту, а навколо діалогу.

Розглядаючи особливості діалогічного мовлення, варто згадати, що заздалегідь планувати діалог неможливо, оскільки не один, а декілька співрозмовників беруть участь у створенні діалогового тексту. Ступінь їхньої активності може бути різним, але прояв ініціативи, хоча б одним з них, стає необхідною умовою розвитку розмови.

Слід зазначити, що діалогічне мовлення передбачає можливість вільного використання певних кліше, властивих цій формі мовлення залежно від ситуації; уміння розуміти співрозмовника; здатність швидко реагувати на висловлювання співрозмовника; можливість продовжувати діалог, тобто вміння складати такі питання, відповіді або твердження, на які співрозмовник може відреагувати. Крім того, для успішного діалогу необхідна відповідна мовна ситуація. Створити її досить складно, адже велика кількість ситуацій має занадто загальний характер (Наприклад: театр, кіно, здоров'я). Діалогічні ситуації повинні бути більш конкретними й обмеженими, тобто вони повинні дати можливість зробити декілька діалогів, після чого діалогічна ситуація трохи змінюється або дається абсолютно нова ситуація. На одну й ту саму тему може бути створено декілька діалогів залежно від того, хто в них буде брати участь: дві дівчини, два хлопці, хлопець і дівчина, дитина й доросла людина, викладач і студент, тощо. Створення подібних діалогів та їхнє застосування у навчальному процесі дає можливість розширювати й варіювати лексику діалогів, навчати студентів не тільки тих словосполучень і висловлювань, що традиційно використовуються в підручниках, але й сучасних комунікативних форм у різноманітних ситуаціях, знайомить іноземних студентів із культурою спілкування.

Мовленнєві діалогові ситуації повинні постійно змінюватися. Це даватиме студентам можливість максимально використовувати лексичний запас щодо заданої теми. Крім того, невелика зміна ситуації обмежуватиме можливість механічного повторення раніше почутих діалогів, створених іншими студентами, пов'язаних із даною ситуацією. Нарешті, зміна ситуації стимулюватиме студентів до самостійної розумової діяльності. Ситуації можливо моделювати різними способами: за допомогою фотографій, картин, словесних описів, інсценування, використання життєвих ситуацій. Викладачеві необхідно підготувати велику кількість діалогічних ситуацій у різних варіантах, щоб забезпечити умови для свідомого виконання студентами кожної мовленнєвої вправи. [2, с. 69–71]. Саме ситуація в діалогічному мовленні визначає мотив говоріння, який, в свою чергу, є джерелом генерації мовлення. Ситуативність формує зміст і зумовлює логіку діалогічної форми спілкування [1, с. 178]

Діалоги можуть використовуватися з різною метою. Вони можуть бути спрямованими на встановлення контакту, знайомство, узгодження зустрічі, представлення когось комусь тощо. Також за допомогою діалогів можливо реалізувати різного виду інформацію, довідки посилення. Крім того, діалоги широко використовуються під час розмов на різноманітні побутові та соціальні теми. Під час роботи в аудиторії викладач пропонує студентам іноземцям ситуації для моделювання діалогів. Цей процес готуватиме студентів до природного невимушеного спілкування. [3, с. 248–249]

Одним із заходів, що активно залучає студентів до спілкування, є рольові ігри. Студенти удають, що знаходяться в певних соціальних контекстах і певних соціальних ролях. В ігровій діяльності викладач надає інформацію студентам, хто вони і що вони думають або відчувають.

При роботі в групах доцільно відпрацьовувати не тільки правильне використання лексики, а й етичні норми спілкування. По-перше, це тактовність, яка вимагає від спікера зрозуміти співрозмовника, уникати недоречних питань, обговорення тем, які можуть бути неприємними для нього. По-друге, це уважність, яка потребує уміння передбачити

можливі проблеми і побажання співрозмовника, готовність детально інформувати його з усіх необхідних для ситуації питань. По-третє, толерантність, яка полягає у спокійному ставленні до можливих відмінностей у точках зору, униканні гострої критики поглядів співрозмовника, прояву поваги до думок інших людей, спроби зрозуміти, чому вони мають ті чи інші точки зору. По-четверте, стриманість – здібність виважено реагувати на несподівані або нетактовні питання й висловлювання співрозмовника. Нарешті, доброзичливість необхідна як по відношенню до співрозмовника, так і взагалі при побудові бесіди: її змісту, форми, інтонації й вибору слів.

Таким чином, на заняттях з української мови як іноземної доречно доповнювати теоретичні знання практичними навичками того, коли, кому й що говорити, як вживати слова з певними значеннями в конкретних контекстах. Розвиток і поглиблення комунікативних навичок є дуже важливою частиною вивчення іноземної мови. Здатність вільно спілкуватися нерідною мовою сприяє успіху студента як у навчанні, так і на кожному подальшому кроці його життя. Отже, викладачам треба приділяти більше уваги навчанню говоріння. Замість чистого запам'ятовування мовних конструкцій слід забезпечити середовище, у якому комунікація буде значущою і бажаною. Подібні заходи робитимуть студентів більш активними в процесі навчання і в той же час зроблять навчання більш цікавим для них.

Література:

1. Гез Н.И. Методика обучения иностранным языкам в средней школе: Учебник / Н.И. Гез, М.В. Ляховицкий, А.А. Миролубов и др. – М.: Высшая школа, 1982. – 373 с.
2. Кабакчи В.В. Основы англоязычной межкультурной коммуникации: Учебное пособие / В.В. Кабакчи. – Спб.: РГПУ им.А.И.Герцена, 1998. – 232 с.
3. Пассов Е.И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению / Е.И. Пассов. – М.: Просвещение, 1991. – 223 с.
4. Пассов Е.И. Основы коммуникативной методики обучения иноязычному общению / Е.И. Пассов. – М.: Рус.яз., 1989. – 276 с.
5. Тургалиева Э.М. Межкультурная коммуникация в преподавании иностранного языка в высшем учебном заведении / Тургалиева Э.М. // Образование в современном мире. Сборник научных статей под ред. проф. Ю.Г. Голуба. Том 12, 2017. – С. 110 – 117.
6. Янкина Н. В. Формирование межкультурной коммуникации студентов университета. / Н. В. Янкина. – М.: Дом педагогики, 2005. – 370 с.

*Токуєва Н. В.
Полтавський державний аграрний університет
м. Полтава, Україна
tokuyeva@gmail.com*

ПСИХОЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ АКЦЕНТУ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМЦІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Сприйняття інформації на асоціативно-психологічному рівні, як відомо, суттєво залежить від її звукового оформлення. Науковці стверджують, що обсяг звукових сигналів, що надходять у центральну нервову систему і зумовлюють певні емоції, завжди